

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut Sociologických studií

Katedra Sociologie

Role sociálních médií v politické participaci studentů

Bakalářská práce

Autor práce: Anna Kostareva

Studijní program: Sociologie a sociální politika

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. 5. 2019

Anna Kostareva

Bibliografický záznam

KOSTAREVA, Anna. *Role sociálních médií v politické participaci studentů*. Praha, 2019. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D.

Rozsah práce: 55844 znaků včetně mezer

Anotace

Ve své práci jsem se zaměřila na problém politické participace studentů a roli, jakou v něm hrají sociální média. Vzhledem k tomu, že internet je velmi důležitým aspektem v životě moderního člověka, stává se z něj platforma pro různé společenské, politické a jiné události. Mladí lidé mají větší sklon k tomu, aby byli ovlivněni internetem a sociálními sítěmi ve všech sférách života. Ve svém výzkumu jsem se tedy snažila vyvodit závěry o tom, jak vidí mladí lidé sami sebe v politice, jaké druhy aktivity často projevují a jaký je podle nich význam politické účasti na internetových platformách. V práci jsou rozebrána obecná pojetí pojmů politická participace a sociální média a dále s tím spojené teorie slacktivismu a mobilizační a normalizační hypotézy. Práce také uvádí různé výzkumy, které byly zaměřené na studentskou politickou aktivitu a účast v politické sféře státu. Spolu s teoretickou, obsahuje práce i metodologickou část, kde jsou stanovené základní výzkumné cíle a hypotézy, je popsána výzkumná metoda, to, jakým způsobem byli získáni respondenti pro tento výzkum a jak proběhl sběr dat. V analytické části jsou uvedené výsledky z výzkumu provedeného pomocí online dotazníku, kde byly potvrzeny či vyvráceny výzkumné hypotézy obsažené v metodologické části práce. V závěru jsou shrnuté teoretické a praktické výsledky.

Abstract

In my work I have tried to look at the problem of political participation of students and what role social media play in it. In view of the fact, that the internet plays a very important role in life of modern person, it becomes a platform for various social, political and other events. Young people are more inclined to be influenced by the internet and social networks in all spheres of life, so in my research I have tried to draw conclusions about how young people see themselves in politics, what kinds of activity they often do and how they see the importance of political participation on internet platforms. In my work I present the general concept of political participation and social media, and also the theory of slacktivism and mobilization and normalization hypotheses connected to them. There are also various researches focused on student political activity and participation in political sphere of the state. In addition to the theoretical part, there is a methodological part, where basic research goals and hypotheses, the research method and how the respondent was obtained for this research and how the data were collected are presented.

The analytical part presents the results of the research conducted on the basis of an online questionnaire, where the research hypotheses mentioned in methodological part of the work were confirmed or disproved. The conclusion summarizes the theoretical and practical results of the work.

Klíčová slova

Sociální média, politická participace, sociální sítě, internet.

Keywords

Social media, political participation, social network, internet.

Title

The role of social media in political participation of students.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Lence Vochocové, Ph.D., za rady při vedení této bakalářské práce. Zároveň bych také ráda poděkovala svým rodičům a svému manželovi za podporu při studiu a všem respondentům, kteří odpověděli na dotazník a pomohli mi s výzkumem.

Obsah

Úvod.....	2
1 Teoretická část.....	5
1.1 Vymezení základních pojmů.....	5
1.1.1 Koncept klasické politické participace.....	5
1.1.2 Politická participace online.....	5
1.1.3 Pojem sociální média.....	8
1.2 Slacktivismus.....	10
1.3 Mobilizace nebo normalizace?.....	12
1.4 Studenti a politická participace.....	13
2 Metodologie.....	17
2.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém.....	17
2.2 Metoda sběru dat.....	17
2.3 Etika výzkumu.....	18
3 Analytická část.....	19
3.1 Analýza výsledků.....	19
3.2 Shrnutí a doporučení.....	22
Závěr.....	24
Použitá literatura.....	26
Projekt k bakalářské práci.....	31
Seznam příloh.....	33

Úvod

Internet se téměř celosvětově stává součástí každodenního života. Na počátku 21. století již vyrostla v rozvinutých zemích generace, pro kterou jsou počítačové a telekomunikační sítě tak přirozené jako například automobily nebo televize. „Virtuální“ a „skutečné“ může existovat odděleně od sebe, ale jejich syntéza vytváří obraz objektivní reality kolem osoby. Rychlý rozvoj a hluboké pronikání informačních a komunikačních technologií do všech sfér moderní společnosti významně zvyšuje roli síťových interakcí. Tento vývoj platí také zejména pro sociální sítě, které sehrály důležitou roli v mnoha politických událostech [Schulz a kol. 2018: 4].

Síťové struktury (zastoupené sociálními médii) jsou zakotveny v procesu veřejné politiky a stávají se jedním z klíčových politických aktérů. Podle S. Colemana a J. Blumlera „*pro dosažení významného vlivu občanů na výsledky politických rozhodnutí musí státní instituce nabídnout účinný model interakce mezi občany a jejich volenými zástupci*“ [Coleman, Blumler 2009: 3]. Síťové komunity získávají strukturu veřejné politiky, v jejímž rámci je formováno veřejné mínění a jsou přijímána politická rozhodnutí. Síťové prostředí otevírá nové příležitosti pro občanskou účast, opoziční a protestní hnutí a kontrolu veřejné politiky obecně.

Ve své bakalářské práci se věnuji problému politické participace studujících v prostředí sociálních médií. Moderní informační společnost se vyznačuje tendencí ke globalizaci, která s sebou nese transformaci mnoha aspektů. Ve společnosti se změnilo vnímání kulturní identity a význam občanské společnosti, což si vyžádalo nový způsob interkulturní interakce [Bondarenko 2012: 1–2]. Zejména můžeme pozorovat trend, ve kterém se internet stává jedním z nejdůležitějších komunikačních prostředků v globálním měřítku. Ovlivňuje nejen každodenní komunikaci, ale také globální ekonomiku, současné umění, zábavní průmysl, vzdělávání a vědu obecně. Politická složka společnosti není výjimkou, internet sehrál významnou roli při šíření politických informací. Na rozdíl od tradičních médií je šíření velkého objemu informací rychlejší a jednodušší [Polat 2005: 440]. Jak uvádí výzkumy v této oblasti, hodně lidí získává informace z internetu, a především ze sociálních sítí. Například *Pew Research Center* uvádí, že dvě třetiny Američanů používají sociální média pro získávání aktuálních zpráv [Matsa, Shearer 2018]. Podobný trend lze pozorovat i v Evropských státech – v Itálii tato hodnota dosahuje 64 %, v Dánsku 66 %, ve Švédsku 62 % atd. [Mitchell, Sumida, Walker 2019]. Schopnost užívat moderní informační

technologie umožňuje uživatelům internetu používat sociální sítě k vytvoření politické kariéry nebo k rozšíření oblasti své moci a autority. Jako konkrétní příklady je možné uvést volbu prezidenta Spojených států v roce 2008¹ [Lilleker, Jackson 2010: 71–72], nebo činnost ruského opozičního politika Alexeje Navalného², který má možnost provádět politickou aktivitu jenom na internetu.

Podle zákona je možné se aktivně účastnit politiky pouze od určitého věku (pokud máme na mysli právo chodit k volbám nebo být členem politické strany atd.), to může být důvodem, proč většina mladých v tzv. „předvolebním věku“ nemá moc velký zájem o politické dění. Podle výzkumů mladých v tomto věku jsou důležitým a často i hlavním zdrojem informací internet a sociální sítě [Mitchell, Matsa, Gotfried 2015; Člověk v tísni, o.p.s., Median 2017]. Dnes vyrůstá generace, která si již život bez internetu, neustálého hledání informací a komunikace v něm, nedokáže představit. Většina sfér života mladých je integrovaná do sociálních sítí, ty jsou pro ně pochopitelné, známé a obvyklé. Podle výzkumů používá sociální sítě stále více lidí. *Pew Research Center* uvádí statistiku o zvýšení počtu lidí využívajících sociální sítě v USA z 5 % na 69 % v období od roku 2005 do roku 2011. Podle stejné studie jsou hlavními uživateli sociálních sítí lidé ve věku 18–29 let [Pew Research Center: 2018].

Na začátku své práce se věnuji problematice pojmů „politická participace“ a „sociální média“, které jsou přímo zahrnuté i v názvu práce. Nejprve představím klasické pojetí pojmů participace, a následně se zaměřím na to, čím se od ní liší politická participace online. Samozřejmě také vysvětlím pojem „sociální média“ a také to, proč nebudu používat pojem „nová média“. Další kapitoly popisují teorii „slacktivismu“, která je součástí některých výzkumů v oblasti politické participace na internetu. Následovat budou tzv. mobilizační a normalizační hypotézy, které tvoří v dnešní době jedno z největších a nejdůležitějších témat v oblasti zkoumání politické participace online. Následovat bude kapitola věnovaná studentům jako politické jednotce, která obsahuje také základní teze v oblasti zkoumání politické participace u studujících. Dále je uvedena metodologie

¹ Jak píše Lilleker a Jackson, v roce 2008 úspěch prezidentské kampani Baracka Obamy byl mimojiné založen na jeho aktivitě na sociálních sítích (Facebook, YouTube, MySpace, BlackPeople atd.). Během kampaně se Obama aktivně zapojil do online komunikace, protože vhlédával potřebu oboustranné dialogu společně vyjednávání pbčanů. Obama ve své volební kampani produktivně využíval internetový prostor a vládl ho lépe než všichni ostatní kandidati.

² Alexey Navalnyj je ruský politik, veřejný činitel, publicista, právník a bloger. Pe jedeím z hlavních opozičních politiků. Je Takladatelem fondu, jehož cílem je boj proti korupci. Pořadatelem nočetněch míiíků a protestů v Rusku. Byl opakovaně zadržován za účast v protestech, často nespravedlivě. Více o něm lze nalézt na stránkách <https://navalny.com>.

a popis způsobu, jakým daný výzkum proběhl. V následující části bude vylíčen samotný výzkum, jeho výsledky, analýza a doporučení, která by se mohla stát východiskem budoucích výzkumů v této oblasti.

1 Teoretická část

1.1 Vymezení základních pojmů

1.1.1 Koncept klasické politické participace

Pod vlivem různých faktorů se v každém státě projevuje rozdílná úroveň zapojení občanů do politiky. Kombinace nejrůznějších způsobů zapojení občanů do politiky je obsažena v pojmu politická účast nebo politická participace. Přesto termín „politická participace“ není tak snadno definovatelný [Švelch, Vochocová 2015: 67]. Na začátku 40. let minulého století byla za politickou participaci považovaná jen aktivita spojená s volbami (například vhození volebních lístků). V průběhu 70. let se její pojetí rozrostlo o další aktivity spojené nejenom s volbami. Po roce 1974, kdy byl uskutečněn projekt *Political Action* autorů Barnese a Kaaseho, se k výzkumu politické účasti přiřadily další tzv. „nekonvenční“ politické aktivity [Vráblíková 2008: 368]. Od této doby někteří vědci dělí druhy politické aktivity a politické participace na konvenční, tedy tradiční formy (hlasování nebo účast ve volební kampani, finanční podpora politických stran atd.), a nekonvenční, kterými je míněn například podpis petice, účast na stávkách a demonstracích, mítinky apod. [Vlachová, Lebeda 2006: 14-15]. Je však nutné zdůraznit, že vše zahrnuté pod pojem politická participace závisí na dalších faktorech, jako je například aktualita modelu demokracie, to, co je v dané době považováno za politické aktivity. Buď se jedná o přímé zapojování do tvorby politických rozhodnutí, nebo také o nepřímé apod. [Vráblíková 2008]. Politologie pojímá politickou participaci jako studium chování občanů během předvolební a volební kampaně. Klasická definice, kterou nabízí Verba a Nie, zní jako „*aktivita jednotlivých občanů, jež více či méně přímo směřují k ovlivňování výběru personálního obsazení vlády nebo k ovlivňování její činnosti*“ [Verba, Nie 1972:2 in Švelch, Vochocová 2015: 67]. Do indikátorů, které by mohly být použité při zkoumání, patří kterékoliv politické aktivity, od skutečnosti, zda už člověk působí ve vládě, přes účast na demonstracích a stávkách až po podpis online-petice.

1.1.2 Politická participace online

V moderní informační společnosti se změnil kontext studia politické účasti. S nástupem a rozvojem internetu vznikl směr studia politické participace v novém komunikačním prostoru. Dnes, v souvislosti s rozvojem internetových technologií a sociálních médií, lze říci, že politický život získává nové rysy. V rámci moderních technologií ztrácí klasická

koncepte politické participace do určité míry svůj význam (pokud hovoříme o online účasti), protože politická účast online není úplnou duplikací klasické účasti, má své formy, z nichž mnohé se mohou lišit od tradičně používaných. Je ale potřeba rozlišovat typy účasti na internetu na ty, jaké jsou možné pouze online a na ostatní, které mohou být prováděné jak online, tak offline [Anduiza a kol. 2009]. Lidé například podepisují petice na internetu a účastní se online kampaní, stejně jako by praktikovali podobnou činnost v offline světě. Existuje však také předpoklad, že internet nabízí příležitosti pro zcela nový typ interakce, která není praktikována stejným způsobem offline. Například jde o vytváření humorných příspěvků na politických postech, viditelnou podporu různých organizací, kandidátů a specifických sociálních či politických cílů, nebo to může být i politicky motivovaný hacking [Vissers, Stolle 2013: 938–939].

V současné době neexistuje specifická definice pro politickou účast online, která by naznačovala rozdíl od klasického konceptu. Obecně se jedná o využívání sociálních médií pro politickou účast. Politickou participaci na internetu vnímáme jako vícestupňový komunikační proces, který má přímý dopad na život. J. Teoharis definuje digitální (mediální) účast jako *„síťovou personalizovanou aktivitu, založenou na médiích, jejímž cílem je demonstrovat vlastní mobilizaci jedinců a aktivovat svoje vlastní sociální sítě s cílem zvýšit povědomí nebo vyvíjet společenský a politický tlak při řešení sociálního nebo politického problému“*³ (osobní překlad) [Theocharis 2015: 6]. Velkou roli při tvorbě veřejného mínění hrají formální i neformální vůdci, kteří disponují na základě svého uvážení informačními toky, do nichž jsou zapojené různé skupiny obyvatelstva. Banaj S. a Buckingham D. zahrnují mezi nejdůležitější charakteristiky internetu z hlediska politické aktivity tyto rysy:

1. Anonymita – lidé mají možnost vyjádřit své myšlenky, pozice, aniž by byli vázáni na jednotlivce.
2. Okamžitost – s pomocí internetu je možné okamžitě šířit informace, stejně jako dostávat zpětnou vazbu a komentáře k různým událostem.
3. Dostupnost – internet je levnější a přístupnější pro většinu lidí v každodenním použití než množství jiných typů médií.

³ „A networked media – based personalized action that is carried out by individual citizens with the intent to display their own mobilization and activate their social networks in order to raise awareness about, or exert social and political pressures for the solution of, a social or political problem.“ – originální znění

4. Trvalá účast – umožňuje pravidelně se účastnit mnoha akcí, na rozdíl od epizodické povahy jiných forem účasti.
5. Disintermediace – přístup k internetu často není řízen zprostředkovateli, což umožňuje přímý přístup pro uživatele (ale ne ve všech případech).
6. Rovnost – na uživatele nejsou téměř žádné formální požadavky a všichni účastníci mají stejná práva vyjádřit své názory.
7. Hojnost – internet poskytuje obrovské množství informací a zároveň snižuje náklady pro výrobce.
8. Deteritorializace – pomocí internetu mohou lidé přijímat informace z celého světa, což umožňuje vnímat událost jako mnohem bližší, než je ve skutečnosti.
9. Personalizace – uživatelé mohou vytvářet individuální přístupy k médiím, které budou sloužit jejich osobním motivům a cílům [Banaji, Buckingham 2013: 8].

Formy a metody politické participace se mohou lišit podle směru, smyslu a účinnosti. Díky konkurenci se mezi účastníky politického procesu vytváří stále více způsobů, jak ukázat svou činnost v oblasti politické účasti na internetu. Je možné rozlišit několik typů politické participace na internetu:

- Vyhledávání a šíření informace

Nové platformy pro sociální sítě, jako jsou Twitter, YouTube a Facebook, poskytly dosud nevídané možnosti distribuce a šíření informací o probíhajících kampaních a vyjadřování politických preferencí přátelům a rodině [Christensen 2011].

- Zveřejňování vlastních politických postojů

Například blogeri (ale nejen oni) mohou vystupovat jak s podporou, ale stejně tak i s kritikou vlády nebo médií [Kahn, Kellner 2009] a vzhledem k tomu, že jejich autorita na sociálních sítích je poměrně velká, jsou jejich názory brány v potaz a mohou ovlivňovat mínění velkého počtu lidí. Do tohoto druhu aktivit může patřit i podpis online-petice, což je prostřednictvím internetu hodně zjednodušeno. Zveřejnění fotografií zpracovaných pomocí speciálních programů (např. Adobe Photoshop), které umožňují karikatury nebo jiné změny známých fotografií zobrazujících politické osobnosti atd., může být také formou politické aktivity.

Lze to považovat za zvláštní způsob, jak vyjádřit svůj názor a politické preference. Další formou účasti mohou být diskuse na online-platformách, třeba ve skupinách na Facebooku. Na sociálních sítích takové diskuse nejsou často moderovány, a to umožňuje svobodněji vyjádřit svůj názor a politický postoj.

- Členství ve skupinách věnovaných politickým tématům

Internet je platformou pro shromažďování skupin se společnými zájmy. Politická sféra není výjimkou. V takových skupinách existuje potenciál vybudovat mini-komunitu, kde je možné získat podporu nebo informace od lidí, kteří smýšlejí stejným způsobem [Polat 2005]. Stejně tak na sociálních sítích je možné sledovat stránky politických stran, kde lidé získají informace o činnosti té které strany, novinky atd.

- Zpětná vazba politickým aktérům

Pomocí komentování je možné pokusit se ovlivnit řešení vlády týkající se různých sfér [Anduiza a kol. 2009]. Komentování nebo dokonce i „lajkování“ stránek politických osobností může v některých situacích poukázat na to, jaká atmosféra převládá ve společnosti, která témata zajímají občany, jakým problémovým bodům by měla být věnována zvláštní pozornost. Ne vždycky však mohou být podobné aktivity přijímané jako opravdové, neboť na sociálních sítích se vyskytují manipulace, jako kupování lajků, nebo fenomén trollů atd.

- Mobilizace a organizování

Dalším možným dopadem internetu na politickou participaci je posílení tradiční účasti tím, že se usnadní šíření informací o aktivitách a událostech širší veřejnosti a umožňuje se lepší koordinace aktivistům [Ayres 1999; Bennett a kol. 2008]. Pomocí sociálních sítí je možné provádět organizace různých akcí a událostí, které mohou být uskutečněné jak v online, tak i v offline prostředí.

1.1.3 Pojem sociální média

„Sociální média jsou internetové platformy, které umožňují uživatelům vytvářet profily pro sdílení uživatelsky generovaného nebo kurátorského digitálního obsahu ve formě textu, fotografií, grafiky nebo videa v rámci komunity uživatelů, kteří mohou na obsah reagovat“ [Burns 2017: 6]. Koncept „sociálních médií“ se objevil poměrně nedávno, a to díky vzniku řady nových technologií (RSS, blogů atd.) a internetových zdrojů (online sociální sítě,

video hostingové stránky atd.). Je tedy nutné identifikovat hlavní klíčová data v historii vývoje sociálních médií. V 90. letech existovaly statické webové stránky a začala se objevovat fóra, kde si uživatelé mohli vytvářet vlastní témata nebo se zapojovat do dalších témat k diskusi. V polovině devadesátých let vznikaly první blogy nazývané tehdy online-deníky. V roce 1998 byla spuštěna služba Open Diary, kde se objevila možnost komentovat příspěvky. V roce 1999 byl založen blog-servis LiveJournal. Na rok 2001 připadá spuštění vícejazyčného servisu Wikipedia, který umožňuje uživatelům psát a upravovat články. V roce 2003 došlo ke spuštění online sociální sítě MySpace, kde bylo možné vytvářet komunity, osobní profily, zveřejňovat fotky a videa. V roce 2004 byla založena online sociální síť Facebook, kde je dnes registrována více než 1 miliarda uživatelů. O rok později, v roce 2005 byl spuštěn videohosting YouTube, kde uživatelé mají možnost nahrávat a sledovat video obsah. V roce 2006 vznikl mikroblogging servis Twitter, který se lišil od ostatních sociálních médií v tom, že omezil velikost záznamu na 140 znaků [Neyaskin 2010; Burns 2017].

Všechna sociální média spojuje to, že slouží k usnadnění výměny informací mezi uživateli ve srovnání s technologiemi předchozí generace, kdy internet tvořil převážně statické stránky. Sociální média nejsou tak závislá na zájmových skupinách, jako jsou zadavatelé reklamy, vlastníci, redaktoři. Ve většině případů nejsou omezena na redakční pokyny nebo formát publikace. Mnoho novinářů má své blogy, kde publikují vlastní názory nebo myšlenky, které z nějakého důvodu nemohou být zveřejněny v tradičních médiích [Neyaskin 2010]. Snažit se poskytnout plný seznam stránek, které lze klasifikovat jako „sociální média“ je nesmyslné kvůli rychlému rozvoji internetových technologií. Nejpopulárnější weby běžně označované jako sociální média jsou Facebook, Twitter, LiveJournal, YouTube, Instagram atd.

Rozsah jevů, na něž se vztahuje pojem „sociální média“, protíná řada dalších pojmů, a proto je třeba jasně rozlišit jejich hodnoty. Zejména „sociální média“ nejsou synonymem „nových médií“. Pojmem „nová média“ popisuje mediální komunikaci, která vznikla pod vlivem šíření digitální výpočetní techniky v 80. letech. Patří mezi ně zejména internet, počítačové hry a satelitní televize [Neyaskin 2010]. Ještě před několika lety byl pojem „nová média“ používán pro počítače, herní konzole, a ještě dříve byly za nová média považovány rozhlas a televize. Není tedy možné pojem „nová media“ tak jednoduše používat, protože každá éra má svoje vlastní [Štětka, Šmahel 2009]. Jedním z hlavních

rozdílů a výhod sociálních médií oproti tradičním je to, že časový interval mezi výrobou a zveřejněním materiálu může trvat několik sekund, zatímco u tradičních médií, jako noviny nebo televize, uběhne vždy delší čas. V souvislosti s rozvojem mobilních komunikací vytvořily sociální sítě po celém světě korespondentskou síť složenou z běžných uživatelů, kteří mohou podávat zprávy o událostech v jejich okolí. Sociální média mají navíc možnost opravovat nebo doplňovat informace pomocí komentářů [Neyaskin 2010].

1.2 Slacktivismus

Mnoho webových stránek a zpravodajských platforem má do svého rozhraní integrované sociální sítě, jako je Facebook a Twitter, což uživatelům umožňuje snadno „lajkovat“ nebo „sdílet“ něco zajímavého, co viděli na internetu. Lidé mohou nyní vyjádřit zájem o sociální nebo politické otázky, a to jen pomocí klepnutí myši. To vyvolává otázku, čeho ve skutečnosti dosahuje „lajk“, když je zapotřebí jen velmi málo přemýšlení nebo úsilí. Tak se také objevil pojem „slacktivismus“.

„Slacktivismus“ byl pravděpodobně představen Dwightem Ozardem a Fredem Clarkem v roce 1995 během série seminářů. Používal se jako zkratka pro výraz „slacker activism“ a odkazoval na aktivitu mladých lidí snažících se ovlivňovat společnost jednoduchými soukromými činy. Původně měl tento pojem spíše pozitivní neutrální konotaci [Christensen 2011]. V dnešní době se „slacktivismus“ používá většinou v negativním kontextu a je spojen s aktivitou, která nemůže ovlivnit politickou situaci. Například jde o nošení oblečení s politickou symbolikou, připojení ke skupině na Facebooku nebo účast na akcích jako Earth Hour⁴ atd. [Morozov 2009]. Ve své knize „Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom“ uvádí jako příklad slacktivismu výzkumník Yevgeny Morozov experiment dánského psychologa Anderse Kolding-Jorgensena. V roce 2009 vytvořil Kolding-Jorgensen skupinu na Facebooku věnovanou obraně historické kašny v centru Kodaně, podle informací publikovaných ve skupině ji měli zbořit. Již první den se ke skupině připojilo 125 lidí a následně toto číslo dosáhlo 27 000. Celý příběh s fontánou byl vymyšlený, ale během experimentu nikdo z tisíců lidí, kteří se k obranné skupině přidali, neprojevil žádnou reálnou akci. A nikdo také nezjistil, zda jsou zveřejněné informace

⁴ Earth Hour (český Hodina Země) – je každoroční mezinárodní akce pořádaná Světovým fondem na ochranu přírody (WWF) a vyzývá všechny, aby vypnoli osvětlení a elektrické spotřebiče na jednu hodinu a, podpořili tak zájem o problém změny klimatu, světelné znečištění a další environmentální témata. [<https://www.earthhour.org>]

pravdivé [Morozov 2011]. Není divu, že taková pozorování podporují skepsi, která ve společnosti existuje v souvislosti se slacktivismem. Kritici slacktivismu argumentují, že nejde jen o neefektivní, ale také škodlivou činnost, protože je náhradou za skutečnou akci. Lidé, kteří dají „lajk“ něčemu, věří, že splnili svou povinnost a neusilují o žádné jiné prokazatelné formy účasti v sociální kampani, kterou podporují.

Kritiku „slacktivismu“ je možné shrnout do dvou základních bodů:

1. Aktivita na internetu není efektivní.
2. Internetoví aktivisté se nazabývají jinými aktivitami.

Celková kritika virtuální účasti spočívá v tom, že online aktivismus není ničím jiným než aktivitami, kvůli kterým se jednotlivec cítí dobře, ale jež samy mají malý dopad na politická rozhodnutí a mohou také odvrátit pozornost občanů od jiných, možná více účinných forem účasti a zapojení [Christensen 2011].

Existuje však i pozitivní pohled, zatímco kritici slacktivismu píší, že sociální mediální kampaně nelze dnes srovnávat se „skutečnými“ kampaněmi, jeho obhájci tvrdí, že globální změny mohou jít přece s „hashtagy“ a mohou se vyskytovat přes Twitter nebo YouTube. Pokud mluvíme o aktivismu jako o něčem, co zvyšuje povědomí lidí o tomto problému, přitahuje pozornost veřejnosti k sociální kampani a mění názor lidí, pak slacktivismus je přesně to, co umožňuje, aby všechny výše uvedené činnosti byly prováděny ve velkém rozsahu. Vede však tato skutečnost k významným akcím a výsledkům? Cat Jones se ve svém výzkumu *„Slacktivism and the social benefits of social video: Sharing a video to ‘help’ a cause“* pokusila najít odpověď na tuto otázku. Ve své studii se Jones rozhodla prozkoumat sociální videa, která jsou distribuována prostřednictvím sociálních médií, a to, k jakým dalším krokům by takové videozáznamy mohly vést. Díky sociálním videím je možné velmi rychle šířit informace a oslovit velký počet lidí⁵. Ve své studii Jones použila sekundární data z průzkumu a sociální video společnosti *Unruly*. Dotazník obsahoval otázky o tom, jak a proč uživatelé sdílejí videa, jak pravdivé je tvrzení „je to něco dobrého a chci pomoci“ a jak vysoce hodnotí svůj úmysl dozvědět se více o videu. Úmysl uživatelů „dozvědět se více“ o videu, které sdílejí, se stal základem předpokladu, že budou sami zapojeni nejen do symbolického, ale také do smysluplného jednání. Jedna z Jonesových hypotéz je: *čím více jsou uživatelé ochotní ke sdílení videa, které sledovali, tím menší mají*

⁵ Příkladem sociálních kampaní mohou být Ice Bucket Challenge nebo, #nomakeupselfies nebo #bringbackourgirls, které vyvolaly velký společenský ohlas, na dlouhou zaplnily sociální sítě videi a fotografiemi, které měly upozornit na sociální problémy, jaké tato kampaň řeší.

tendenci dozvědět se více (a tudíž i udělat další kroky). Analýza dat ukázala, že vysoká míra záměru sdílet video s cílem pomoci sociální kampani pozitivně korelovala s touhou uživatele dozvědět se více. Proto byla přijata alternativní hypotéza: *čím více je uživatel nakloněn sdílet video, aby pomohl sociální kampani, tím ochotnější je dozvědět se více*. Jako příklad Jones uvádí video „Kitchen of Cheer“⁶. Tříminutový záznam vypráví příběh Mavis, učitelky ze Singapuru, která zorganizovala malou bezplatnou jídelnu pro kambodžské děti strádající hladem. Cílem videa vytvořeného singapurskou iniciativou Our Better World bylo získat finanční pomoc a dobrovolníky, jež by pomohli Mavis nakrmit více dětí. Během kampaně video sledovalo více než 40 000 lidí. Před jejím spuštěním dostávala Mavis finanční pomoc jen od svého okolí, po zveřejnění videa začaly přicházet dary z celého světa. To umožnilo nakrmit 50 dětí týdně a zvýšit velikost kuchyně. Mavis také obdržela další formy pomoci – dobrovolnickou podporu, věcné dary atd. Tato data naznačují, že sociální videa mohou vést ke skutečným akcím a pokroku ve strategických cílech sociální kampaně [Jones 2015].

Vzhledem k tomu, že v médiích v současné době můžeme pozorovat tendenci používat slovo „slacktivismus“ v negativním smyslu (jako online aktivismus, který nemá žádný sociální či politický vliv, podle definice Morozova [Morozov 2009]), je studie Cat Jones jedním z důkazů, že tomu tak není. „Slacktivismus“ není jen aktivita s nulovým výsledkem nebo důkazem, že sdílení videa není „slacktivismem“.

1.3 Mobilizace, nebo normalizace?

Mnoho autorů hovoří o politické participaci online a každá taková debata vede k diskusi o možných důsledcích online účasti na politickém životě země. Veškeré vědecké výzkumy zkoumající sociální potenciál internetu se obvykle dělí na utopické a antiutopické. Část dává příliš velký význam občanské účasti prostřednictvím internetových technologií, část naopak zpochybňuje dopad internetových diskusí na skutečný politický prostor [Abdullaev 2014: 339]. Hlavní otázkou je, zda tento vliv je pozitivní nebo negativní a zda tak přispívá spíše k vytvoření společnosti, která aktivněji participuje na politické scéně, nebo naopak utvrzuje společnost ve větší apatii [Anduiza a kol. 2009]. Na sociálních sítích se vyskytuje velký počet lidí, kteří do komunikace vstupují s rozdílnými názory. Existují teorie podporující hypotézu, že taková komunikace vede k integraci různých názorů [Benkler 2006; Dahlgren 2005 in Švelch, Vochocová 2015: 72]. Jiní naopak tvrdí, že různorodost

⁶ Video je dostupné online z: <https://www.youtube.com/watch?v=fMt3aoyGc1A>

názorů vede k izolaci, a tak se lidé podle svého přesvědčení shromažďují do uzavřených skupin, které vylučují šíření jejich myšlenek. Toto je teoretické potvrzení hypotézy fragmentace [Sunstein 2001; Dahlberg 2007; Yardi, boyd 2010 in Švelch, Vochocová 2015: 72]. Banaji S. a Buckingham D. ve své práci odkazují na práci Hirzally F. a Banaji S., která uvádí, že analýzy mobilizační hypotézy se opírají o kvalitativní případové studie, a ty, které usuzují ve prospěch normalizace, jsou často založené na rozsáhlých kvantitativních výzkumech. Banaji S. navíc nabízí jako příklad dokumentaci o úloze internetu v sociálních hnutích v oblasti antiglobalizace, práv menšin, feminismu a protiválečných kampaní, a také další formy technologického aktivismu (či „cyberactivismu“), jako je hacking [Banaji, Buckingham 2013: 9-10]. Studie normalizační hypotézy dospěly k závěru, že využívání internetu nemá pro občanskou účast velký význam. Lidé, kteří jsou aktivní na internetu, jsou zpravidla také činorodí v režimu offline. Navíc existuje teorie, že internet velmi zřídka motivuje lidi, kteří dosud nebyli podněcováni k účasti na politických aktivitách [Banaji, Buckingham 2013: 11].

1.4 Studenti a politická participace

Dnes se zdá, že lidé se stále méně angažují v politice. Méně volí, vykazují menší aktivitu ve veřejném životě, nepřipojují se k politickým stranám a méně často jsou členy nebo dobrovolníky různých hnutí. Studie ICCS z roku 2009 mimo jiné zkoumala občanské znalosti a občanskou účast 14letých studentů v České republice. Podle těchto údajů, za 10 let úroveň obecných občanských znalostí výrazně klesla a 70 % studentů nikdy nebylo členy žádné občanské organizace [Ainley, Schulz, Friedman 2013]. To znamená, že míra občanských znalostí klesá, což by mohlo vést k nízké občanské angažovanosti mladých lidí dnes. Ti jsou v současnosti považováni za ničím nezaujaté a ztracené. Pokud se však nenaučí účastnit se veřejného a politického života, jaká je budoucnost demokracie za pár let nebo desetiletí? Skutečnost je taková, že mladí lidé jsou často zapojeni do neformálních procesů souvisejících s politikou, jako je účast na protestních akcích nebo občanská činnost, ale nejsou formálně zastoupeni v národních politických institucích, například v parlamentech nebo politických stranách. To vše může ovlivnit kvalitu demokratické vlády. Politici, aktivisté a neziskové organizace obrátili svou pozornost k internetu, který vytváří nové možnosti pro veřejnou a politickou účast, protože poskytuje příležitost k tomu, aby byli slyšet, což je pro mladou generaci velmi důležité [Banaji, Buckingham 2013:7].

Vědci věří, že internet a sociální sítě dávají více možností, jak zvýšit zájem mládeže o občanskou aktivitu a politiku obecně, a tím dojde také ke zvýšení občanského povědomí mladých lidí. Postoj mladých lidí k politice je součástí jejich politického vědomí, které se formuje v procesu socializace a může mít různou intenzitu od úplné lhostejnosti až po aktivní účast v politickém životě. Hlavním faktorem politického vědomí projevujícím se v postoji mladých lidí k politice jsou jejich zájmy a uspokojení, jaké je možné pouze v důsledku interakce s politickým systémem společnosti a jejími jednotlivými prvky. Míra sociálně-politické aktivity a zapojení mladých lidí do politiky je do značné míry dána obecným povědomím o politických událostech, které se v zemi odehrávají.

Nelze však zobecňovat chování mladých. Nerovnosti a rozdíly mezi lidmi v reálném životě se odrážejí i na internetu. I když je považován za přirozené prostředí pro mladé lidi, rozdíly jsou zřejmé i v této věkové skupině. Ta ho z větší části využívá k zábavě a ke komunikaci v rámci zájmových skupin. Většina webů a platforem jsou komerční stránky, jejichž existence závisí na inzerentech a častém publikování jejich reklam. Pro člověka tak není snadné najít informace z politické oblasti, pokud je konkrétně nehledá. Velké procento lidí však tuto informaci aktivně hledat nebude [Banaji, Buckingham 2013: 13].

Existuje velký počet studií zaměřených na zkoumání politické účasti mladých lidí [Banaji, Buckingham: 2013; Dahlgren: 2007; Kim, Amnå: 2015; Šerek, Macháčková: 2014; Hirzalla, Zoonen: 2011]. F. Hirzalla a L. van Zoonen ve své studii dospěli k závěru, že online aktivita není u mladých lidí populárnější než aktivita v režimu offline. Jako příklad uvádí jak výzkumy, jejichž závěrem je fakt, že mladí lidé jsou zapojeni více online, tak i ty, které dospěly k opačným výsledkům. Internet podle autorů není zvláštním místem, kde se mladí lidé více zajímají o politickou účast, online účast je spíše odrazem angažovanosti v reálném životě. Jejich výzkum tímto způsobem podporuje normalizační hypotézu [Hirzalla, Zoonen 2011: 493-494].

Ve své studii J. Šerek a H. Macháčková testovali hypotézu o tom, že online aktivisté mají menší zájem o politiku, jsou méně ovlivněni médii a méně aktivní v politické sféře než offline aktivisté. Očekávali, že lidé s méně umírněnými a méně tolerantními ideologiemi budou mít větší zájem o online účast než ti, kteří se podílejí na offline aktivitách. Výzkum byl zaměřen na studium podobností a rozdílů mezi čtyřmi skupinami: ti, kteří participují hlavně na internetu, lidé, jenž se neúčastní politického dění, offline účastníci a lidé využívající online i offline možnosti. Výzkumu se zúčastnilo celkem 720 respondentů ve

věku 18–28 let. Byly vzaty v úvahu jejich sociálně-demografické charakteristiky a byla zkoumána jejich sociální a informační důvěra a důvěra médiím, dále také jejich individuální přístup k politice a politické ideologii. Předpokladem výzkumníků bylo, že online aktivisté budou mít podobné socio-demografické údaje, nižší úroveň sociální a institucionální důvěry a vyšší úroveň důvěry v média než ostatní aktivisté. Výsledky studie ukázaly, že online aktivisté obecně dodržují odlišnou politickou ideologii, ale jejich postoj k politice je podobný lidem aktivním v obou režimech (online i offline). Neliší se ani z hlediska sociální či institucionální důvěry.

Nejzajímavější pozorování bylo provedeno v oblasti politické ideologie. Internetoví aktivisté se označují spíše za pravicové a kombinace některých faktorů naznačuje, že se drží konzervativnější politické ideologie než jiné skupiny. Navíc bylo zjištěno, že jsou pozitivnější, pokud jde o politiku a o jejich politické zájmy a vnitřní politickou efektivnost než lidé, kteří nejsou zapojeni do politiky nebo participují pouze offline. Ti, již se o politiku vůbec nezajímají, neprojevují se ani v internetové činnosti. Je však důležité poznamenat, že autoři ve své studii použili indikátory, jako je dobrovolnictví nebo darování peněz na měření offline účasti. Je tedy možné, že to může být důvod, proč lidé preferující autonomní účast hlásí méně pozitivní postoj vůči politice. Pokud by byly ukazatele zaměřeny například na aktivity v politické straně, rozdíl mezi online a offline aktivisty by mohl zmizet. Důvěryhodnost médií také není důvodem upřednostnění občanské aktivity na internetu. Tyto výsledky naznačují, že motivy účasti v síti nejsou založeny na těchto všeobecných sociálních názorech. S ohledem na socio-demografické charakteristiky nebyly zjištěny žádné rozdíly na základě věku, stejně jako ani v sociálně-ekonomickém postavení respondentů.

Z tohoto výzkumu lze vyvodit několik důležitých závěrů o občanském životě mladých lidí na internetu. Online činnost není s největší pravděpodobností nástrojem pro osoby, které se nezajímají o politiku nebo nemají dostatek prostředků pro politickou účast v režimu offline. Na druhé straně může internet poskytnout příležitost aktivnějším mladým lidem s konzervativní politickou vírou [Šerek, Machackova: 2014].

Podle studie S. Vissers a D. Stolle jsou studenti rozděleni do různých skupin v závislosti na typu politické činnosti, do níž jsou zapojeni. Ve výzkumu pouze 11,4 % respondentů uvedlo, že se vůbec neúčastní politického života a méně než 5 % studentů se účastní pouze offline. Podíl studentů s politickou participací pouze na internetu je mnohem vyšší (23,8 %). I když se někteří studenti účastní pouze online forem politické participace, většina z nich je zapojena jak v online prostředí, tak i v offline (60,2 %). Studenti ve výzkumu byli rozděleni do čtyř kategorií. První obsahuje ty, kteří nebyli v posledních šesti měsících zapojeni do politického života. Druhá zahrnuje studenty aktivní pouze na Facebooku. Třetí představuje studenty aktivní na internetu (bez ohledu na to, zda je to spojené s Facebookem). Konečně čtvrtá kategorie zahrnuje studenty aktivní jak online, tak offline. Výsledky ukazují, že ti, kteří vykazují politickou účast pouze na Facebooku, se významně neliší od pasivních studentů (kteří se neúčastní vůbec), ale na internetu využívají různé informační zdroje. Celkem se nezajímají o politiku a nemají vyšší politickou úroveň efektivity a politických znalostí než ti, kdo se neúčastní. Stejně jako členové Facebooku mají běžní online-účastníci tendenci používat internet častěji, aby udrželi krok s aktuálními událostmi. Hlavní významný rozdíl je spojen s tím, jak studenti využívají internet k získávání novinek a jak používají Facebook. Dále také s faktem, jak celkově používají internet obecně, přičemž získané výsledky mohou naznačovat, že velké množství aktivit vyskytujících se na Facebooku by nemělo být považováno za skutečně politické. Navíc studenti zapojení pouze prostřednictvím Facebooku se obecně méně zajímají o politiku než většina jiných typů aktivistů (včetně online účastníků), takže tyto akce jsou méněcenné. Tyto výsledky naznačují, že různé skupiny mohou vnímat internet odlišně, a proto mají různý vliv na politické vzorce chování [Vissers, Stolle 2014: 946–949].

Je složité zobecnit výsledky všech studií, ale jeden z nejdůležitějších závěrů vede k potvrzení hypotézy, že ti, kteří neparticipují v reálném životě s největší pravděpodobností nebudou (nebo budou jen v malém měřítku) mít zájem o politickou aktivitu online. Naopak lidé zajímající se o politiku obecně většinou využívají pro svoji účast i internet. Je totiž zřejmé, že moderní technologie dávají větší prostor pro tuto činnost a více možností pro politickou účast.

2 Metodologie

2.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém

Výzkum je zaměřen na zkoumání problému role sociálních médií v politické participaci studentů. Hlavním cílem je zjistit, jak studenti vnímají politickou aktivitu obecně a politickou participaci online, jaké aktivity v politické sféře provádí na sociálních sítích a jaké offline. Sledována je také souvislost politické účasti na studovaném oboru. Záměrem výzkumu je nalézt odpověď na otázku, zda sociální média ovlivňují politickou participaci, a pokud ano, zda tento vliv bude ve vybrané skupině lidí pozitivní, nebo negativní. Tyto údaje je bohužel velmi obtížné zobecnit, ale studie může být součástí budoucích výzkumů nebo může sloužit jako jejich příklad v této oblasti. Výzkumný problém je stanoven takto: *Jak studenti sami vnímají role sociálních médií v politické participaci?* Výzkum je proveden kvantitativní metodou dotazníkového šetření. Na základě literatury a formulování problému byly vytvořené následující výzkumné hypotézy:

VH1: Většina studentů z vybraného vzorku předpokládá, že sociální sítě jsou nejdůvěryhodnějším zdrojem informací v rámci politického života.

VH2: Většina studentů z vybraného vzorku předpokládá, že je možné participovat v politice pomocí sociálních sítí.

VH3: Studenti z vybraného vzorku participují více na online platformách než offline.

VH4: Studenti společenskovedních oborů z vybraného vzorku mají větší zájem o politiku a více se účastní politického života než studenti jiných oborů.

2.2 Metoda sběru dat

Pro svůj výzkum jsem se rozhodla vybrat kvantitativní analýzu, vzhledem k tomu, že tato metoda umožňuje získat větší počet údajů. Navíc jednou ze zásadních výhod kvantitativních metod je anonymita, která dovoluje respondentům odpovídat otevřeněji, což pravděpodobně může vést ke zvýšení reliability výsledků a k možnosti tyto výsledky zobecnit. Kvalitativní metoda by mohla být vhodnější pro hlubší analýzu a pochopení vztahů mezi respondenty a výzkumným problémem. Vzhledem k tomu, že kvalitativní metody jsou však náročnější a v rámci bakalářské práce neumožňují získat potřebný počet dat pro zobecnění, preferovala jsem kvantitativní metodu. Použila jsem dotazníkové šetření. Dotazník je „standardizovaným souborem otázek, jež jsou sestavovány

a formulovány z jednoho centra tak, aby byl ve všech případech stejný“ [Lamsers 1966: 100]. Dotazník se skládá z různých typů otázek, mezi které patří hlavně uzavřené dotazy s jednou nebo více možnostmi odpovědi. Rozhodla jsem se nepoužívat otevřené otázky, kvůli tomu, že mají větší pravděpodobnost zůstat nezodpovězené. Následuje několik otázek škálového typu a otázek s možností seřadit odpovědi. Pro různé typy dotazů jsem se rozhodla proto, abych mohla také vyzkoušet, jaké typy mohou být pro podobné výzkumy vhodnější a jaké dopomohou k lepší interpretaci výsledků. Dotazník byl vytvořen na základě platformy Survio. Vzhledem k tomu, že cílová skupina pro výzkum byli studenti vysokoškolského studia, odkaz na dotazník jsem posílala přes Facebookové skupiny jednotlivých fakult a oborů a také přes známé studenty, kteří stejný odkaz posílali dále do uzavřených studentských skupin, do nichž osobně přístup nemám. Výběr respondentů tedy probíhal pomocí prostého náhodného výběru a metodou nabalování. Dotazování způsobem posílání přes studentské skupiny bylo vhodné především proto, že zkoumám aktivitu v rámci sociálních sítí, takže je logické oslovit studenty, kteří je používají. Také sdílení odkazu mezi známé pomohlo získat odpovědi studentů různých oborů. Před samotným rozesláním dotazníku proběhla pilotáž, kdy jsem první verzi dotazníku poslala 5 lidem. Na základě jejich posudku jsem změnila znění několika otázek na srozumitelnější a zjednodušila jsem formulace příliš dlouhých a složitých otázek. Konečná verze dotazníku se skládala z 15 otázek, včetně dotazů na sociodemografické údaje.

2.3 Etika výzkumu

Důležitým aspektem při provádění sociologického výzkumu je dodržování etiky výzkumu. Základní body etiky výzkumu spočívají v respektování soukromí dotazovaných osob a ve snaze nepoškodit jejich důstojnost. Výzkum by neměl být používán k jiným účelům než profesním [Jeřábek 1992]. Pro mě jakožto výzkumníka je důležité zajistit objektivní výzkum, který nezasahuje do osobního života zkoumaných osob a je používán pouze pro účely této bakalářské práce. Všechny odpovědi byly anonymní a nebyly zveřejněné, osobní život respondentů tak nebyl zasažen.

3 Analytická část

3.1 Analýza výsledků

Celkem v dotazníku odpovědělo 113 respondentů, ze kterých bylo vyřazeno 13. Ti nesplňovali základní kritérium – v době vyplnění dotazníku nebyli studenty. Mezi respondenty byli studenti odlišných stupňů vysokoškolského studia a různých oborů. Zastoupení pohlaví ve výzkumu je 58 % žen a 42 % mužů. Na dotazník odpovídali téměř rovnoměrným dílem studenti bakalářského a magisterského studia, jen 4 respondenti uvedli, že právě studují na stupni doktorském. O něco víc než půlka respondentů jsou studenti společenských oborů. Co se týče věkového rozložení, většina byla ve věku 21–22 let (28 %) a 23–24 let (34 %), což odpovídá tomu, že téměř všichni jsou studenty bakalářského a magisterského studia.

Celkově lze říci, že studenti sami sebe považují za v politické oblasti neaktivní, neboť 43 % z nich na otázku „Považujete sám(a) sebe za politicky aktivního člověka?“ odpovědělo „Rozhodně ano“ a „Spíše ano“. Naopak 55 % odpovídalo „Rozhodně ne“ a „Spíše ne“ (2 % vybrali možnost „nevím“). Ne více než 4 % respondentů zvolilo odpověď „Nevím“ v otázkách, kde byla tato možnost prezentována. To může naznačovat, že pouze velmi malý počet lidí ze vzorku nemůže vyjádřit svůj postoj k politice a je ztracen v diskusích na toto téma. Dále budou analyzovány výsledky týkající se výše uvedených výzkumných hypotéz.

VHI: Většina studentů z vybraného vzorku předpokládá, že sociální sítě jsou nejdůvěryhodnějším zdrojem informací v rámci politického života.

Podle výzkumu se na prvním místě umístila elektronická média (hodnota 3,1), na druhém tradiční média jako rádio, televize a tisk (hodnota 2,6). Osobní kontakty a sociální sítě nezaznamenaly velký rozdíl v hodnotách (2,2 a 2,1). To, že mají stejnou důvěru jako osobní kontakty, naznačuje, že studenti ze vzorku nevnímají sociální sítě jako hlavní zdroj informací. Můžeme tedy konstatovat, že hypotéza se nepotvrdila a sociální sítě nejsou spolehlivým zdrojem politické informace. Co se týče jednotlivých sociálních sítí, je podle odpovědí nejvíc politického obsahu na Facebooku, má index důležitosti 3,5, tedy mnohem větší než ostatní sociální sítě, Twitter – 2,6, YouTube – 2,1, Instagram – 1,8. Výsledky jsou logické, na Facebooku a Twitteru totiž převažují textové informace

a objevuje se zde víc zpráv narozdíl od YouTube a Instagramu, které jsou zaměřené na audio-vizuální obsah.

VH2: Většina studentů z vybraného vzorku předpokládá, že je možné participovat v politice pomocí sociálních sítí.

Na otázku, zda je možné angažovat se na sociálních sítích, 78 % respondentů označilo možnost buď rozhodně ano, nebo spíše ano. Lze říci, že hypotéza byla potvrzena a absolutní většina respondentů souhlasí s tvrzením, že účast na politických aktivitách na platformě sociálních sítí je možná. Podle odpovědí 51 % respondentů ovlivňuje aktivita na sociálních sítích politický život státu jen v některých situacích. Jen 6 % respondentů uvedlo, že taková aktivita vůbec neovlivní život státu. Navzdory tomu, že většina studentů souhlasí s tím, že politická aktivita na sociálních sítích je možná, 32 % se neúčastní politického života státu. Hlavními důvody pro politickou participaci byla snaha ovlivnit politickou situaci a potřeba vyjádřit na ni svůj osobní názor. Několik respondentů navíc uvedlo, že sledují politické události s cílem mít přehled o aktuálním politickém dění, ale pouze informativně, aktivně se neúčastní.

VH3: Studenti z vybraného vzorku participují více na online platformách než offline.

Dále uvedeme rozdílné výsledky u online a offline participace. Nejprve se podíváme na online účast. Pro měření byla vytvořena škála s různými typy aktivit, kde v každém bodě musel respondent zvolit jednu z možností, jak často ty které činnosti provádí. Odpovědi se nabízely „nikdy“, „zřídka“, „občas“ a „často“. Možnosti „nikdy“ a „zřídka“ považují za úplnou neúčast nebo velmi slabé měřítko účasti, které může být často náhodné a nevykazuje výrazné zapojení do tohoto tématu. Tyto dvě odpovědi budou proto považovány za ukazatele neúčasti na politické scéně. Možnosti „občas“ a „často“ ukazují opačnou situaci, kdy se respondent buď aktivně účastní, nebo alespoň má zájem o politickou účast. Po analýze tabulky výsledků (Tabulka 1) lze konstatovat, že v 9 z 10 případů si respondenti vybírali buď možnost „nikdy“ nebo „zřídka“. A pouze v případě „Dívám se na videa s politickým obsahem“ si 57 % z nich zvolilo možnost „občas“ a „často“. Takové aktivity jako „Sledování politické debaty online“ a „Dávám „like“ k příspěvkům s politickou tematikou“ obdržely více odpovědí „někdy“ a „často“ (43 % a 41 %) než jiné typy aktivit. Počet respondentů, kteří označili „nikdy“ a „zřídka“ však stále převažuje. Obecně platí, že online politická účast má nízkou míru aktivity, a proto lze úroveň politické účasti na internetu považovat také za nízkou.

U klasické politické účasti offline zazněla jedna otázka, kde bylo možné označit několik možností a vybrat různé druhy aktivit. Na základě Tabulky 2 vidíme, že 24 % respondentů odpovědělo, že se vůbec neúčastní politického života státu. Možnost „Chodím k volbám“ vybralo 74 % respondentů, na druhém místě 18 % uvedlo „Účastním se společenských akcí jako účastník/účastnice (mítink, průvody atd.)“. Zbývající typy aktivity zaznamenaly 2–5 % pozitivních odpovědí. Na základě těchto údajů můžeme konstatovat, že hlasování ve volbách je jediným typem činnosti, kterou uvádí většina respondentů. Zbývající možnosti mají výrazně nižší míru participace, takže lze říci, že respondenti obecně nemají o politické aktivity významný zájem.

Další dvě otázky se týkaly pozvání na politickou akci zasílanou prostřednictvím sociálních sítí nebo obyčejných papírových pozvánek. V těchto otázkách museli respondenti odpovědět, zda tyto pozvánky obdrželi, a pokud ano, zda se této akce zúčastnili či nikoliv. Srovnáním odpovědí lze říci, že více pozvánek dostali respondenti pomocí sociálních sítí než na papíře. Online pozvánky navíc častěji vyvolaly skutečnou účast na politické události. Z toho lze usuzovat, že sociální sítě jsou spolehlivějším zdrojem šíření informací o různých událostech politické povahy.

Výsledkem studie je, že mezi mírou účasti online a offline neexistuje významný rozdíl. Lze tedy konstatovat, že hypotéza nebyla potvrzena a nelze říci, že respondenti se více účastní politického života prostřednictvím online platformy než offline.

VH4: Studenti společenských věd z vybraného vzorku mají větší zájem o politiku a více se účastní politického života než studenti jiných oborů.

Pro lepší reprezentaci jsem se rozhodla sloučit studenty všech nespolečenských oborů (přírodní vědy, technické vědy, lékařské vědy a vědy o kultuře a umění) do jedné skupiny, zastoupení obou dvou kategorií je tak přibližně stejné (56 a 44 respondentů), a tedy i srovnatelné.

Nejprve se podíváme na výsledky offline účasti. Na základě odpovědí respondentů je patrné, že studenti společenských věd častěji nejsou zapojeni do politiky vůbec (26,8 %) oproti studentům jiných směrů (20,5 %). Paleta způsobů účasti studentů společenských věd je však širší než u ostatních. Větší počet studentů společenských věd se podílí na veřejných akcích jako účastníci, ale studenti z jiných oblastí jsou častěji jejich organizátory (9 % oproti 1,8 %). Pouze mezi studenty společenských věd se objevili členové/členky politických stran (3,6 %) a studenti, kteří se angažovali na volbách (8,9 %).

Je třeba říci, že procento studentů společenských věd, kteří chodí k volbám, je nižší než procento studentů z jiných oborů (71,4 % oproti 77,3 %).

Dále práce srovnává politickou aktivitu na sociálních sítích. Ve výzkumu bylo uvedeno deset druhů aktivit, které lze provádět na sociálních sítích. Z odpovědí respondentů vychází, že studenti společenských věd jsou aktivnější pouze ve vytváření vlastního blogu na politická témata, což je logické proto, že studenti těchto oborů se obecně více orientují v politických tématech. Co se týče aktivit jako komentování webu politických stran nebo politických osobností, sledování cizích blogů na politická témata, účasti v diskusích na politická témata, „lajkování“ příspěvků s politickou tematikou, tak jsou výsledky přibližně stejné. Častěji byly označovány odpovědi „nikdy nedělám“ nebo „dělám zřídka“, což ukazuje na to, že studenti mají menší zájem o tyto druhy aktivity na sociálních sítích. U označení aktivit jako podpis online-petice, sledování politických debat online, sdílení obsahu o politice, sledování politických videí a organizace společenských akcí online, studenti společenských věd udávali pozitivní odpovědi častěji než studenti společenských věd.

Můžeme tedy konstatovat, že hypotéza nebyla potvrzena, protože studenti společenských věd do jisté míry dokládají větší úroveň zapojení a účasti v politické sféře.

3.2 Shrnutí a doporučení

Na základě analýzy lze vybranou skupinu respondentů charakterizovat jako málo aktivní v oblasti politické participace. Tyto závěry lze učinit jak ve vztahu k politické účasti na internetu, tak k politické účasti v režimu offline. V rámci bakalářské práce však nebylo možné provést podrobnější analýzu odpovědí a není tedy možné shrnout získané údaje za celou cílovou skupinu – studenty. Studie ve skutečnosti odhalila, že výběr různých metod pro výpočet politické participace online a offline vede k obtížnějšímu porovnávání. Výsledky srovnání jsou spíše orientační, i když v mém výzkumu toto srovnání stačilo k závěru, že vybraný vzorek není v obou případech aktivní. Další studie mohou zkoumat konkrétní sociální síť a provést podrobnější srovnání, analyzovat jejich cílové skupiny a pochopit, jak mohou být jednotlivé sociální sítě využívány pro politickou účast a jaké příležitosti poskytují pro politickou aktivitu. Můj výzkum prezentoval pouze čtyři nejznámější sociální sítě, kde Facebook byl označen jako vedoucí platforma pro politickou účast a Instagram byl nejméně populární sociální sítí pro tento druh aktivity. Je možné tedy porovnat tyto dvě jednotlivé sociální sítě a analyzovat jejich rozdíly. Dalším výzkumným

tématem může být pokus pochopit, zda online politická participace vede k větší účasti offline (potvrzení hypotézy mobilizace) nebo zda ti, kteří se účastní online a offline jsou stejní lidé (potvrzení normalizační hypotézy). V této bakalářské práci nebyl na takovou analýzu dostatečný prostor. Pro takovou studii by bylo potřeba zvolit jiný typ výzkumu, který by se na toto téma zaměřil přesněji, se specifickými otázkami a hlubší analýzou. Může být také vhodnější zkoumat tento problém metodou kvalitativního výzkumu, která se orientuje na motivy jednotlivců a na konkrétní vazby mezi online a offline účastí. Na základě mého výzkumu nelze v této oblasti vyvodit závěry.

Závěr

Účast veřejnosti v procesu diskuse, přijímání a provádění politických rozhodnutí je důležitým atributem demokratické společnosti a podmínkou pro účinnost státní moci. Pochopení účinnosti státní moci jako její schopnosti plnit své základní funkce z pohledu většiny společnosti, totiž spokojenost občanských zájmů, znamená širokou účast občanské společnosti v procesu politického rozhodování a v kontrole nad jejich vykonáváním. Vláda nemůže existovat sama, mimo společnost, kterou řídí. Proto není možné dosáhnout efektivitu moci bez skutečného zapojení společnosti do procesů vytváření a provádění rozhodnutí. Účast společnosti na výkonu moci je nejdůležitější zárukou pro zohlednění a převedení jejích zájmů do praxe a orgány naopak musí být otevřené vnějším impulzům občanské společnosti.

Politické praktiky tak na internetu přinášejí různé formy politické účasti a často i dělají mnohé věci jednoduššími. Například internet umožňuje podpis petice online, což dovoluje oslovit větší počet obyvatel a celkem zjednodušit celý proces [Christensen 2011]. Navíc sociální média ve většině případů nevyžadují speciální dovednosti a znalosti k jejich použití [Neyaskin 2010]. Politická účast přes internet má několik výhod. Zaprvé, účast na internetu umožňuje překonat časové, geografické a kulturní omezení a rámce, posílit skupinovou integraci bez ohledu na místo pobytu a umožnit okamžitou reakci na vznikající politické problémy. To dělá politickou účast na internetu mobilní a organizovanou. Zadruhé, účast na internetu zvyšuje schopnost občanů zapojit vládní a nevládní struktury, politické strany, politické vůdce, tradiční média a mezinárodní organizace do řešení důležitých veřejných otázek. Jinými slovy, z hlediska systémových charakteristik politiky přispívá účast na internetu k vytváření zpětné vazby mezi orgány a společností. A konečně zatřetí, se velmi proměňuje komunikační model politické účasti: jeho vertikálně uspořádaná forma se mění na komplexní, vícesměrnou a interaktivní formu. Charakteristické rysy online účasti, zavedená praxe mnoha zemí a modely online účasti, které jsou v nich obsaženy, umožňují rozlišovat ji jako zvláštní a odlišnou od tradičního typu občanské účasti v politice. Jedním z hlavních důvodů rostoucí role internetu je, že díky obrovskému publiku, které zahrnuje mnoho politicky aktivních lidí, se stává silným volebním zdrojem. Finance vynaložené na produkci tradičních médií jsou obvykle soustředěny do rukou státních orgánů nebo soukromých podnikatelů, zatímco sociální média jsou dostupná každému uživateli internetu zdarma (nebo za mírný poplatek)

[Neyaskin 2010]. Existuje prognóza, že internet v průběhu času bude radikálně transformovat stát a demokracii, a to do takové míry, že výsledkem může být nová vlna demokratizace v celosvětovém měřítku [Abdullaev, Rykhtikh 2014]. Na druhou stranu transformace může mít i negativní důsledky jako politická polarizace nebo občanská demobilizace [Macková 2016].

Ve svém výzkumu jsem dospěla k závěru, že se studenti z vybraného vzorku nevyznačují velkou mírou zapojení do politického života. A ačkoli z odpovědí respondentů lze vyvodit závěr, že velký počet lidí se snaží držet krok s politickými událostmi, neprojevují však aktivitu k ovlivňování situace. Lze předpokládat, že studenti vnímají politiku jako odcizenou a nekontrolovanou sféru. Pokud mladí lidé nedůvěřují institucím a společenským akcím, může tato absence vést k rozkolu ve společnosti, ke zvýšení agresivity ve společnosti jako celku. K podobným závěrům dochází J. Rousová, ve své diplomové práci na téma „*Příčiny nízké občanské a politické participace dětí a mládeže*“ píše, že u dětí a mládeže v České republice lze pozorovat nízkou úroveň občanské a politické participace. Uvádí i některé návrhy řešení tohoto problému, například zkvalitnění výuky předmětů spojených s občanskými znalostmi, zavedení školních parlamentů, vytvoření informačních portálů a také podporu občanských a politických aktivit dětí a mládeže [Rousová 2012].

V dnešní době již existuje mnoho organizací zaměřených na problematiku participace mládeže na občanském životě společnosti, na jejich aktivitu v politické sféře a povzbuzování k rozšíření příležitostí pro mladé lidi v této oblasti. Jsou to organizace jako *Voices of Youth*⁷ nebo *YouthActionNet*⁸, které spojují aktivní mladé lidi po celém světě. Podpora takových organizací a vytváření podobných lokálních je nezbytná pro řešení problému apolitičnosti mladých. Týká se to hlavně studujících, neboť se jedná o lidi, kteří získávají nejvyšší vzdělání. Právě od nich se očekává, že se budou aktivně projevovat. Reálně však nejsou dostatečně aktivní v politické sféře, a to jak online, tak offline. Ani internet, který nabízí nové možnosti nebo dělá některé věci jednodušší, tuto situaci neovlivní.

⁷ Více na stránkách <https://www.voicesofyouth.org>

⁸ Více na stránkách <https://www.youthactionnet.org>

Použitá literatura

ABDULLAEV, R. A., 2014. Internet, grazhdanskoe obschestvo i politicheskoe uchastie grazhdan. *Vestnik Nizhegorodskogo universiteta im. N.I.Lobachevskogo* [online]. 2(1), 339–343 [cit. 2019-04-29]. Dostupné z: <http://www.vestnik.unn.ru/ru/nomera?anum=8127>

ABDULLAEV, R. A. a M. I. RYKHTIK, 2014. Fenomen „setej podderzhki” i vlianie nan ego razvitija internet-tekhologii. *Vlast* [online]. 22(6), 15-20 [cit. 2019-03-02]. (The phenomenon of advocacy networks and how it is affected by the development of internet technologies.) Dostupné z: <http://jour.isras.ru/index.php/vlast/article/view/2499/2302>

AINLEY, J., W. SCHULZ a T. FRIEDMAN, 2013. Approaches to civic and citizenship education around the world. In: *ICCS 2009 Encyclopedia*. [online]. Amsterdam: IEA [cit. 2019-05-05]. ISBN 978-90-79549-20-7. Dostupné z: http://pub.iea.nl/fileadmin/user_upload/Publications/Electronic_versions/ICCS_2009_Encyclopedia.pdf

ANDUIZA, E., M. CANTIJOCH a A. GALLEGO, 2009. Political participation and the internet. Information. *Communication & Society* [online] 12(6), 860-878 [cit. 2019-03-28]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/13691180802282720>.

BANAJI, S. a D. BUCKINGHAM, 2013. *The Civic Web. Young People, The Internet, and Civic Participation*. Cambridge, MA: The MIT Press.

BENKLER, Y., 2006. *The Wealth of Networks: How Social Production Transforms Markets and Freedom*. New Haven: Yale University Press.

BENNETT, W. L., C. BREUNIG a T. GIVENS, 2008. Communication and political mobilization: Digital media and the organization of anti–Iraq war demonstrations in the U.S. *Political Communication* [online]. 2008, 25(3), 269–289. [cit. 2019-03-01]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/10584600802197434>

BONDARENKO, Y. V., 2012. Socialnije seti: kontekst primeneniya v sociologii srednego urovnya. *Sociologicheskije nauki*. 4, 97–101 (Social Networks: Application context in average level sociology.).

BURNS, K. S., 2017. *Social Media: A Reference Handbook: A Reference Handbook. Contemporary World Issues*. Santa Barbara, California: ABC-CLIO. ISBN 978-1440843556.

- CHRISTENSEN, H. S., 2011. Political activities on the Internet: Slacktivism or political participation by other means? *First Monday* [online] 2011. 16(2) [cit. 2019-03-16]. ISSN 1396-0466. Dostupné z: <https://firstmonday.org/article/view/3336/2767>
- ČLOVĚK V TÍSNI, O.P.S. a MEDIAN, 2017. *Jeden svět na školách: Zpráva o dotazníkovém šetření na středních školách z roku 2017 včetně porovnání s rokem 2014, 2012 a 2009. 2017. Technická zpráva z výzkumu.* [online]. Praha: Člověk v tísní, o.p.s. [cit. 2019-02-22]. Dostupné z: https://www.jsns.cz/nove/pdf/vyzkum_2017.pdf
- COLEMAN, S. a J. BLUMLER, 2009. *The Internet and democratic citizenship: theory, practice and policy.* Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 9780511818271.
- DAHLBERG, L., 2007. Rethinking the Fragmentation of the Cyberpublic: From Consensus to Contestation. *New Media & Society* [online] 9(5): 827–847 [cit. 2019-03-03]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/1461444807081228>
- DAHLGREN, P., 2005. The Internet, Public Spheres, and Political Communication: Dispersion and *Deliberation*. *Political Communication* [online]. 22(2): 147–162 [cit. 2019-03-21] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/10584600590933160>
- DAHLGREN, P., 2007. Young Citizens and New Media: Learning for Democratic Participation. *Taiwan Journal of Democracy* [online]. 7(2), 11–25 [cit. 2019-03-21]. Dostupné z: <http://www.tfd.org.tw/export/sites/tfd/files/publication/journal/dj0702/002.pdf>
- HIRZALLA, F. a L. van ZONEN, 2011. Beyond the Online/Offline Divide: How Youth's Online and Offline Civic Activities Converge. *Social Science Computer Review*. [online]. 29(4), 481–498 [cit. 2019-02-26]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0894439310385538>
- JEFFREY, M. A., 1999. From the streets to the Internet: The cyber-diffusion of contention. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* [online]. 566(1), 132–143 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/000271629956600111>
- JEŘÁBEK, H., 1993. *Úvod do sociologického výzkumu.* Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-662-5.
- JONES, C., 2015. Slacktivism and the social benefits of social video: Sharing a video to 'help' a cause. *First Monday* [online]. 20(5) [cit. 2019-02-25]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5210/fm.v20i5.5855>

- KAHN, R. a D. KELLNER, 2009. Opoziční politika a internet: kriticko-rekonstruktivní přístup. *Sociální studia: časopis Fakulty sociálních studií MU* [online]. 6(2) [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/viewFile/5725/4819
- KIM, Y. a E. AMNÁ, 2015. *Internet use and political engagement in youth*. In J. Coleman, D. Freelon. *Handbook of digital politics*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. ISBN 978 1-78254-875-1.
- LAMSER, V., 1966. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Svoboda, Sociologická knihovna.
- LILLEKER, D. G. a N. A. JACKSON, 2010. Towards a More Participatory Style of Election Campaigning: The Impact of Web 2.0 on the UK 2010 General Election. *Policy & Internet* [online]. 2(3), 67–96 [cit. 2019-02-15]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2202/1944-2866.1064>
- MACKOVÁ, A., 2016. *Nová média v politické komunikaci: Politici, občané a online sociální síť*. Brno. Dizertační práce. Masarykova Univerzita, Fakulta sociálních studií, Katedra politologie. Vedoucí dizertační práce doc. PhDr. Lubomír Kopeček, Ph.D.
- MATSA, K. E. a E. SHEARER, 2018. News Use Across Social Media Platforms 2018. In: *Pew Research Center* [online]. 10. 9. 2018 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://www.journalism.org/2018/09/10/news-use-across-social-media-platforms-2018/>
- MITCHELL, A., K. E. MATSA a J. GOTTRIED, 2015. Social Media – the Local TV for the Next Generation? *Pew Research Center* [online] 1. 6. 2015 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <http://www.journalism.org/2015/06/01/millennials-political-news/>
- MITCHELL, A., N. SUMIDA a M. WALKER, 2019. The role of social media in news. *Pew Research Center* [online] 23. 04. 2019 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://www.journalism.org/2019/04/23/the-role-of-social-media-in-news/>
- MOROZOV, E., 2009. The brave new world of slacktivism. *Foreign Policy* [online]. 19.05.2009 [cit. 2019-03-27]. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2009/05/19/the-brave-new-world-of-slacktivism/>
- MOROZOV, E., 2011. *The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom*. New York: Public Affairs. ISBN 978-1610391061.

- NEYASKIN, G. N. Vlihanie socialnich media na biznes-komunikacii. In: *Dialogicheskie kommunikacii v biznese: matirealy internet konferencii* [online] 01.10.10–28.10.10 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <http://ecsocman.hse.ru/iconf/33373863/index.html>
- PEW RESEARCH CENTER, 2018. Social Media Fact Sheet. *Pewinternet.org* [online]. 05.02.2018 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://www.pewinternet.org/fact-sheet/social-media/>
- POLAT, R. K., 2005. The Internet and Political Participation: Exploring the Explanatory Links. *European Journal of Communication* [online] 20(4), 435-459 [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0267323105058251>
- ROUSOVÁ, J., 2012. *Příčiny nízké občanské a politické participace dětí a mládeže v ČR*. Praha. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií, Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Prof. PhDr. Potůček Martin, CSc., MSc.
- ŠEREK, J. a H. MACHÁČKOVÁ, 2014. Online only: Which Czech young adults prefer online civic participation? *Journal of Psychosocial Research on Cyberspace* [online]. 8(3). [cit. 2019-04-14] Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.5817/CP2014-3-6>
- SHULTZ, W. a kol., 2018. Becoming citizens in a changing world. In: *ICCS 2016 international report* [online]. Springer: IEA [cit. 2019-05-05]. ISBN 978-3-319-73962-5. Dostupné z: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2F978-3-319-73963-2.pdf>
- ŠTĚTKA, V. a D. ŠMAHEL, 2009. Nová média v perspektivě sociálních věd. *Sociální studia: časopis Fakulty sociálních studií MU* [online]. 6(2) [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: https://www.academia.edu/7962891/Nova_media_v_perspektive_socialn%C3%ADch_ved
- SUNSTEIN, C., 2001. The Daily We. *Boston Review* [online]. 01.06.2001 [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <http://bostonreview.net/cass-sunstein-internet-democracy-daily-we>
- ŠVELCH, J. a L. VOCHOCO VÁ, 2015. Sociální média jako nová výzva pro výzkum politické participace. *Sociologický časopis*. 51(1), 65–87.
- THEOCHARIS, Y., 2015. The Conceptualization of Digitally Networked Participation. *Social Media + Society* [online]. 1(2) [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/2056305115610140>

VERBA, S. a N. H. NIE, 1972. *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. Chicago: University of Chicago Press.

VISSERS, S. a D. STOLLE, 2014. The Internet and new modes of political participation: online versus offline participation. *Information. Communication & Society* [online]. 17(8), 937-955 [cit. 2019.05.01]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2013.867356>

VLACHOVÁ, K. a T. LEBEDA, 2006. Aktivní občanství a spokojenost s demokracií v Evropě. *Sociologický časopis*. 42(1), 11–34.

VRÁBLÍKOVÁ, K., 2008. Politická participace – koncepty a teorie. *Politologický časopis* 4, 366–387.

YARDI, S. a D. BOYD, 2010. Dynamic Debates: An Analysis of Group Polarization Over Time on Twitter. *Bulletin of Science, Technology & Society* [online]. 30(5), 316–327 [cit. 2019-03-17]. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1177/0270467610380011>

Internetové zdroje

NAVALNÝ, A. [online]. [cit. 2019-02-02]. Dostupné z: <https://navalny.com>

Earth Hour [online]. [cit. 2019-02-05]. Dostupné z: <https://www.earthhour.org>

Voices of youth [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.voicesofyouth.org>

YouthActionNet [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.youthactionnet.org>

Our Better World, 2013. Kitchen of Cheer. In: *Youtube.com* [online]. 2013 [cit. 2019-02-14]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fMt3aoyGc1A>

Projekt k bakalářské práci

Předpokládaný název práce:

Role sociálních médií v politické participaci studentů

Námět práce zahrnující formulaci a vstupní diskusi poznávacího problému:

Ve své práci bych chtěla rozebrat problém vlivu sociálních sítí na politickou participaci mládeže, v mém případě studentů vysokých škol. Mládež je pouze vznikající předmět veřejných a politických vztahů. Vědomí mládeže snadno ovlivňují různé faktory – ekonomické, sociální, politické. Pod jejich vlivem dochází k tomu, že si mladí lidé uvědomují vlastní postavení ve společnosti a konsolidaci skupinových zájmů. Mládež se také stává politickou silou. Prostřednictvím manipulace, a to zejména mediální, je možné neukotvené vědomí mladých lidí ovlivnit a dosáhnout asociálních výsledků, transformovat mládež buď v agresivní, nebo v nevýraznou, politicky indiferentní hmotu. Nejatraktivnějším cílem uspokojení egoistických politických zájmů se stává mládež tam, kde je více příležitostí pro spekulace o konkrétních potřebách mladých lidí – internet a sociální sítě.

Internet se stává důležitou součástí života. V důsledku toho se mnoho „sít'ových“ událostí stalo pozoruhodnými jevy v životě společnosti. V síti je tvořeno prostředí, které má široké možnosti komunikace a je uvnitř sítě propojeno. Internet v první řadě vytváří příležitosti pro začlenění velkého počtu osob do občanské participace. Díky tomu získaly politické procesy další význam, jenž je výsledkem vzniku nových subjektů občanské společnosti – sít'ových komunit. Při procesu napojení příznivce na společensko-politickou kampaň získává zásadní význam obsah stránek a informačních zdrojů, na jejichž základě se uskutečňuje interakce a komunikace aktérů. V dnešním politickém procesu se stále častěji sociální sítě používají k agitaci, povzbuzení pozornosti, hlášení politických programů, ale také k organizaci a koordinaci hromadných akcí. Jako politickou účast v síti Internet chápeme používání internetových technologií pro zapojení různých skupin občanů do politiky, organizaci interakce politických subjektů mezi sebou a s veřejností, ovlivňování vzniku, přijetí a realizace politických rozhodnutí. Patří sem také vznik a fungování politických institucí, činnost politických a k nim přílehlých společenských organizací, a také politická hnutí a akce zaměřené na hlubokou přestavbu stávajícího politického systému. Hlavním cílem mé práce je hledání odpovědí na otázky: Jaké jsou

formy účasti v politickém dění na sociálních sítích, o které se zajímají studenti? Pro jaké účely jsou používány konkrétní jednotlivé sociální sítě?

Předpokládané metody zpracování:

Svou práci bych chtěla založit na kvantitativním výzkumu, pomocí smíšené formy online a papírového dotazníku. Metoda je vhodná proto, že umožňuje získat více informací od většího počtu respondentů. Jako cílovou skupinu jsem vymezila studenty VŠ. Dotazování bude probíhat přes sociální sítě (online dotazníky) a v areálu škol (papírový dotazník).

Orientační seznam literatury:

BRANDTZAEG, P. B., J. Heim, J. – *A typology of social networking sites users*. 2011.

DEFLEUR M. L., Ballová-Rokeachová S. J. – *Teorie masové komunikace*. 1996.

GILES D. – *Psychologie médií*. 2012.

JIRÁK J., Kopplová B. – *Média a společnost*. 2007.

JIRÁK J., Wolák R. – *Mediální gramotnost: nový rozměr vzdělávání*. 2007.

McQUAL D. – *Úvod do teorie masové komunikace*. 1999.

PAVLÍČEK, A. – *Nová média a sociální sítě*. 2010.

PARKS, M. R. – *Social network sites as virtual communities*. 2010.

Vybrané články z časopisu *New Media and Society*

Další literatura bude upřesněna v průběhu práce.

Konzultant:

Dino Numerato, PhD.

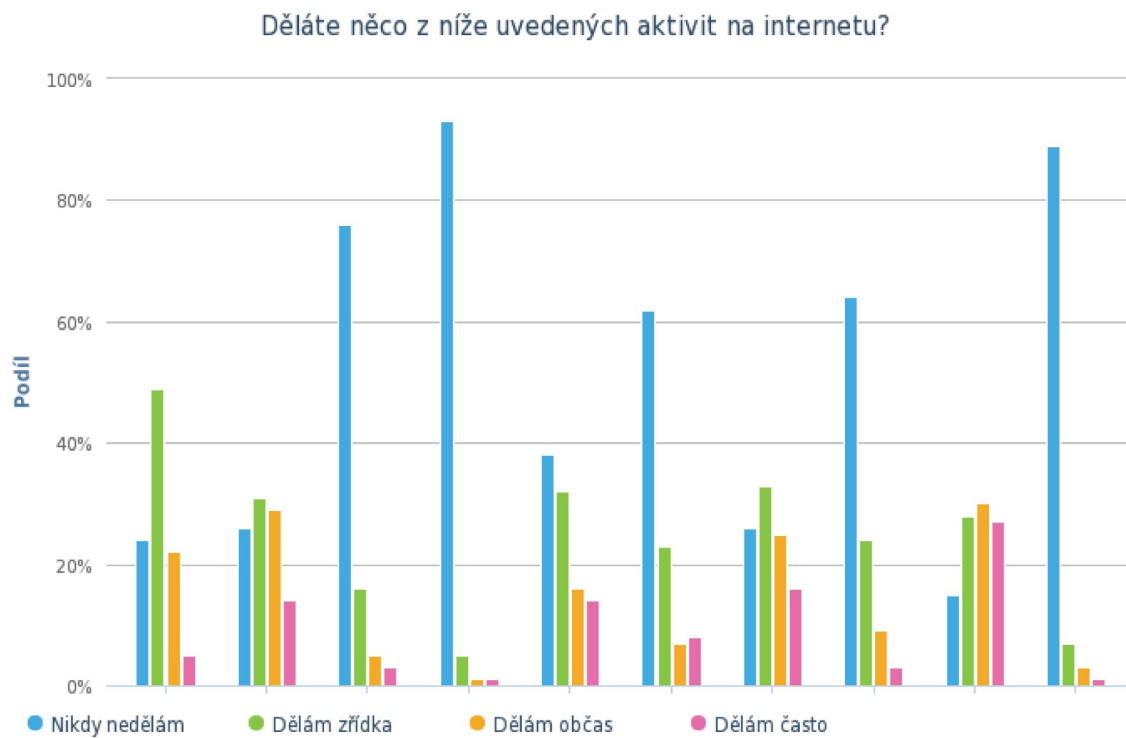
Seznam příloh

Příloha č. 1: Děláte něco z níže uvedených aktivit na internetu? (tabulka)

Příloha č. 2: Jak se účastníte politického života státu off-line? (tabulka)

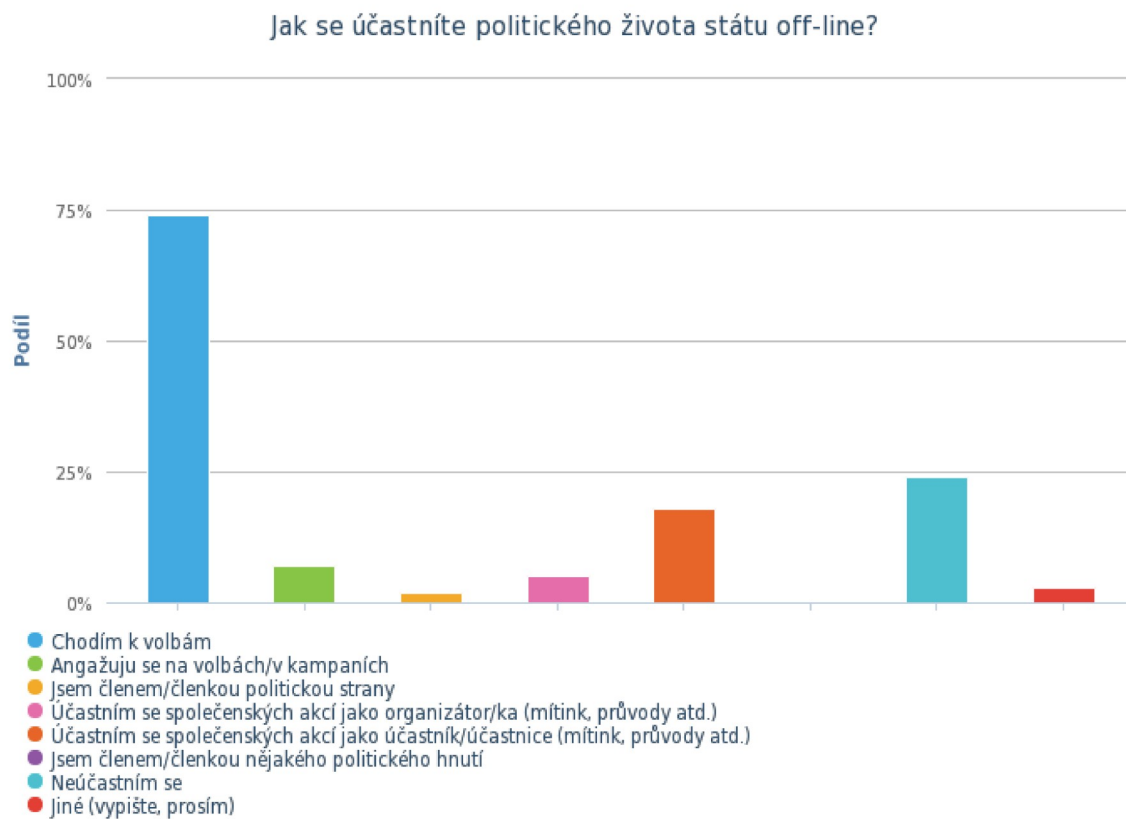
Příloha č. 3: Dotazník (dotazník)

Příloha č. 1: Děláte něco z níže uvedených aktivit na internetu?

Zdroj: Vlastní

Příloha č. 2: Jak se účastníte politického života státu off-line?

Zdroj: Vlastní

Příloha č. 3: Dotazník

Dotazník

Považujete sám(a) sebe za politicky aktivního člověka?

1. Rozhodně ano.
2. Spíše ano.
3. Spíš ne.
4. Rozhodně ne.
5. Nevím.

Uspořádejte podle toho, jaké zdroje relevantních politických zpráv jsou nejdůležitější pro Vás a jaké jsou nejméně důležité? (1 – nejdůležitější... 4 – nejméně důležitý)

- Tradiční média (rádio, televize, tisk).
- Elektronická média.
- Sociální sítě.
- Osobní kontakty (kamarádi, rodina, spolužáci atd.).

Je možné angažovat se na sociálních sítích v politice?

- Rozhodně ano.
- Spíše ano.
- Spíše ne.
- Rozhodně ne.
- Nevím.

Jak dle Vás aktivita občanů na sociálních sítích ovlivňuje politický život státu?

1. Významně ovlivňuje.
2. Ovlivňuje v některých situacích.
3. Nevýznamně ovlivňuje.
4. Neovlivní vůbec.

Proč se účastníte politického života? (lze vybrat několik možností).

1. Chtěl(a) bych ovlivnit politickou situaci ve společnosti.
2. Chtěl(a) bych vyjádřit svůj názor na situaci.
3. Chtěl(a) bych znát názor ostatních na politickou situaci.

4. Jiný důvod – vypište, prosím.
5. Nevím.
6. Neúčastním se.

Uspořádejte sociální sítě podle toho, jaké množství politického obsahu se na nich podle vás vyskytuje. (1 – nejvíc... 4 – nejméně)

- Facebook.
- Instagram.
- YouTube.
- Twitter.

Děláte něco z níže uvedených aktivit na internetu? (1 – nikdy nedělám... 4 – dělám často)

- Podepisuji online petice.
- Sleduji politické debaty online.
- Komentuji stránky politických stran nebo politických osobností.
- Píšu/natáčím blog na politické téma.
- Zúčastňuji se diskusí na politické téma.
- Dávám „like“ k příspěvkům s politickou tematikou.
- Sdílím obsah o politice na svých stránkách na sociálních sítích.
- Dívám se na videa s politickým obsahem.
- Sleduji/čtu cizí blogy na politická témata.
- Organizuji společenské akce online.

Jak se účastníte politického života státu offline? (lze vybrat několik možností)

1. Chodím k volbám.
2. Angažuju se ve volbách/v kampaních.
3. Jsem členem/členkou politické strany.
4. Účastním se společenských akcí jako organizátor/ka (mítink, průvody atd.).
5. Účastním se společenských akcí jako účastník/účastnice (mítink, průvody atd.).
6. Jsem členem/členkou nějakého politického hnutí.
7. Neúčastním se.
8. Jiné (vypište, prosím).

Dostal(a) jste někdy pozvánku na nějakou politickou událost přes sociální sítě?

1. Dostal(a) jsem a zúčastnil(a) jsem se jí.
2. Dostal(a) jsem a nezúčastnil(a) jsem se jí.
3. Nedostal(a) jsem.

Dostal(a) jste někdy papírovou pozvánku na nějakou politickou událost?

1. Dostal(a) jsem a zúčastnil(a) jsem se jí.
2. Dostal(a) jsem a nezúčastnil(a) jsem se jí.
3. Nedostal(a) jsem.

Dostal(a) jste někdy e-mail, který obsahoval politické materiály?

1. Dostal(a) jsem a nepřečetl(a) jsem ho.
2. Dostal(a) jsem a přečetl(a) jsem ho.
3. Dostal(a) jsem a využil(a) jsem ho.
4. Nedostal(a) jsem.

5. Uveďte svůj věk

1. 17 a méně.
2. 18–20.
3. 21–22.
4. 23–24.
5. 25–26.
6. 27 a více.

Uveďte prosím své pohlaví

1. Muž.
2. Žena.
3. Neidentifikuji se jako muž/žena.

Jste student

1. Bakalářského studia.
2. Magisterského studia.
3. Doktorského studia.
4. Momentálně nejsem student.
5. Jiné.

Jaký obor studujete?

1. Přírodní vědy (biologie, ekologie, fyzika, geografie, geologie, chemie, matematika atd.).
2. Technické vědy (architektura, elektrotechnika, informatika, polygrafie, stavebnictví, atd.).
3. Společenské vědy (ekonomika, filologie, filozofie, historie, pedagogika, právo, psychologie, politologie, sociologie atd.).
4. Lékařské vědy (farmacie, medicína, zdravotnictví).
5. Vědy o kultuře a umění.